

SLOVENSKI OBRTNIK

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca.

Cena za celo leto K 6.—
za pol leta K 3.—
za četrt leta K 1.60

Glasi

„Deželne zveze kranjskih obrtnih zadrug“

Cena oglasom: Tristopna petitvrsta: 1 krat 12 vin., 2 krat 10 vin., 3 krat 8 vin., za večkrat primeren popust.

Rokopisi se pošiljajo uredništvu „Slov. obrtnika“ v Ljubljani, Tržaška cesta 33, naročnina in oglasi pa naslové: Engelbert Franchetti v Ljubljani, Jurčičev trg 3.

Št. 12.

V Ljubljani, dné 15. junija 1906.

Leto I.

Nekdanja organizacija obrtnikov.

(Konec.)

Od leta 1776. do leta 1796. je prešlo izmed 358 hiš 210 hiš v druge roke, torej ako se vpošteva, da je imelo mesto samo mnogo hiš v svoji lasti, skoro dve tretjini vseh hiš, kar je pač silno dosti. V prejšnjih dobah je bilo to pa skoro gotovo še hujše.

Povdarjati moramo, da se v Ljubljani v šestnajstem in sedemnajstem stoletju, torej tekom dvesto let socialno in politično življenje ni izpremenilo skoro prav nič.

Osebe so se menjavale, toda kar se je prednikom zdelo dobro, tega nasledniki niso radi izpreminjali; umevno! Saj so bili trgovci in obrtniki gospodarji mesta in bolj so branili stare privilegije, bolje so vozili.

Ena najdragocenejših pravic, katero je imelo mesto ljubljansko že od davnih časov, gotovo že v dvanajstem stoletju, je bilo lastno sodstvo. Sodnika svojega so si volili ljubljanski meščani sami iz svoje srede, deželni knez ga je potrjeval.

Vsi prepiri, ki so se nanašali na premoženje ljudi, živčih v mestu samem in v nekem natanko določenem bližnjem okrožju okolu mesta, spadali so pred mestnega sodnika, ako dotični ljudje kot taki niso bili podrejeni kaki drugi gosposki.

Tudi plemenitaši so meščane mogli tožiti le pred mestnim sodnikom.

V tedanjih časih, ko je vladalo le nasilje in samovolja, je bila ta pravica meščanov neprecenljive vrednosti.

Plemstvo in duhovščina je bilo neodvisno od mestnega sodnika samo v svojih hišah; tja ni segala pravica mestnega sodnika, četudi so se nahajale te hiše v obzidju mesta.

V slučajih storjenega zločina pa je smel mestni sodnik prijeti tudi plemiče, a oddati jih je moral njihovemu gosposkemu sodišču.

Policijska država osemnajstega stoletja je nekako premostila kontrast med srednjeveškim družabnim redom, po katerem so razni družabni sloji vladali drug drugega, in med današnjim družabnim redom enakopravnosti vseh ljudi.

Iz vsega zakonodajstva te dobe se vidi tendenca odprave privilegijev posameznih družabnih slojev in posameznikov. Tudi v obrtnem zakonodajstvu se opaža ta tendenca. Pojavlja se najprej v poskusih, da se odpravijo škode, katere je prizadela zloraba cehovne organizacije obrtu.

Ker so, kakor smo že označili, v osemnajstem stoletju bili cehi le sredstvo za odiranje konkurence in za doseg neopravičenih dohodkov z omejitvijo konkurence, so vlade policijske države skušale cehovno organizacijo odpraviti ali vsaj škodljive vplive te organizacije omejiti.

Obrti so se delili v glavnem na manufakturne (rokodelske) in trgovske obrte; po svoji uredbi in sestavi pa na cehovne in necehovne. Rokodelski kakor tudi trgovski obrti so bili torej cehovni, to je v cehih združeni, ali pa necehovni.

Cehovni rokodelski obrti so bili taki obrti, ki so se smeli izvrševati samo po takih mojstrih samostojno, ki so si pridobili po cehovnih pravilih mojstrsko pravico. To so bili na primer vsi taki obrti, za katerih izvrševanje se danes zahteva učno pismo; razni rokodelski obrti itd., sploh večina obrtov.

Ker so bili v prejšnjih časih vsi obrti v cehih združeni, je bilo cehovno zadružništvo temelj obrtnega sistema. Zlorabe cehovne organizacije so pa prisilile državno upravo, da je pri nekaterih obrtih cehe kar razpustila, tako so nastali necehovni rokodelski obrti.

Že cesar Karol VI. je namreč v prvih tridesetih letih osemnajstega stoletja nastopil zoper monopole cehov ter izdal pomenljivo določbo, da ima edinole deželni knez pravico ustanovljati nove cehe in podeljevati cehovna pravila.

S tem je bilo razširjenje tiranskih cehov ustavljeno in je bil temelj položen za poznejše zakone, ki so s časom cehovno samodržstvo razkrojili in zatrli.

V prejšnjih časih pred to določbo so si cehi dajali sami pravila ali pa so jih dobivali od mest. Bili so pa vendar tudi taki cehi, ki so že v starih časih dobili potrdilo deželnih knezov.

Z rokodelskim patentom je cesar Karol VI. razglasil za neveljavna vsa ona rokodelska pravila in vse one vpeljane navade, ki niso imele dovoljenja ali potrdila deželnega kneza; pa tudi pri ostalih pravilih cehov je proglasil za neveljavne vse točke, ki so nasprotovale nekim določenim zahtevam, ki so bile natanko formulirane.

Cehi so morali svoja pravila vposlati dvorni pisarni v pregled in potrdilo, dvorna pisarna pa je črtala vse one

določbe, ki se niso strinjale s stavljenimi načeli o prostosti obrtnega dela.

Od deželnega kneza nepotrjeni cehi so se nazivali „zakotni cehi“ in so bili prepovedani pod kaznijo.

Ker so bila pravila cehov v raznih mestih glede učnih in popotnih let, taks itd. silno različna, napravila je državna uprava leta 1738 generalna cehovna pravila, po katerih so morali biti vsi cehi urejeni. Samo cehi večjih mest so smeli predložiti pravila s posebnimi določili v potrdilo, toda ta posebna določila so smela zadevati samo take točke generalnih cehovnih pravil, ki so bile izrecno prepuščene prosti razsodbi kakega oblastva.

Ker se je samodržstvo cehov kazalo najbolj v podelitvi mojstrske pravice, se je državna uprava lotila tudi te zadeve.

Mojstrsko pravico je smela odsihdob podeliti samo državna oblast; samo ta je smela soditi, ali zahteva potreba kakega kraja pomnožitev obrtov in kateri prosilec je podelitve najbolj vreden.

Vsakdo, ki je hotel samostojno izvrševati kak obrt, je moral prositi za dovoljenje pri onem oblastvu, v čigar okolišju je hotel izvrševati dotični obrt. Ako mu je oblastvo podelilo mojstrsko pravico, ga je ceh moral sprejeti medse.

Cehi je imel pri podelitvi mojstrske pravice samo še izrekati sodbo, ali ima prosilec strokovno znanje, in presojal „mojstrsko delo.“

S tem se je cehom vzela pravica soditi, ali so zakoniti pogoji za podelitev mojstrske pravice dani ali ne in njihovo delo je bilo le še oddajanje od oblasti zahtevanih pojasnil glede učne in popotne dobe prosilcev, razsojevanje mojstrske pravice in pobiranje za ta sprejem določenih taks.

Izvršila se je torej tu velikanska izprememba.

Nepriistranska državna oblast je vzela pristranskim cehom pravico podeljevati mojstrstvo in si je s tem prisvojila ves vpliv na obrtništvo, cehom pa je pobrala priliko izključevati opravičeno konkurenco.

Tudi pri razsodbi o mojstrskem delu je državna oblast omejila samovoljo in nagajivost cehov ter odstranila mnogo nedostatkov.

Tekom časa se je bila na primer vkoreninila navada, da sinovom mojstrov in njihovim zetom, kakor tudi onim pomočnikom, ki so vzeli vdovo kakega mojstra v zakon, ni bilo treba mojstrskega dela; državna oblast je odredila, da se mora z vsemi prosilci enako postopati. Tudi je zaukazala, da se mora kot mojstrsko delo zahtevati tako delo, iz katerega se spozna znanje in izkušnja prosilca, katero pa ne stane preveč in se da lahko prodati.

Tudi pri obrtih, ki ne dopuščajo mojstrskega dela, se je vpeljala zahteva nepredragih risarij ali vzorcev.

Nepotrebna in predraga mojstrska dela je izpremenila državna oblast v koristna in potrebna.

Ocena mojstrskega dela je bila stvar ceha.

Samo če je imelo mojstrsko delo take napake, da se je moralo popolnoma zavreči, se je smel prosilec za mojstrsko pravico odkloniti in se mu je naročilo, da se mora še nadalje učiti in vaditi kot pomočnik.

Toda tudi tu je imel pomočnik pravico se pritožiti na državno upravo, ki je dala zavrženo delo od ceha drugega kraja oceniti.

Tudi takse za sprejem v ceh med mojstre je smela uprava za revne prosilce po svoji volji določiti in znižati.

Lastno avtonomno sodstvo, katero so imeli cehi nad mojstri, pomočniki in učenci, se je tudi nekoliko omejilo in podvrglo državni kontroli.

Volitev staroste ali načelnika ceha ni bila več prosta: novoizvoljeni starosta je moral biti potrjen od deželnega kneza. Kljub temu pa niti manjših zadev ni smel odločevati več sam, ampak v sporazumljenju s cehovnim komisarjem, ki je bil državni uradnik ali pa druga od državne oblasti imenovana primerna oseba.

Odločitev o večjih zadevah, to je o takih zadevah, ki so imele vrednost vsaj dveh goldinarjev ali pa če se je bilo treba bati kakega prepira, si je pridržala državna oblast popolnoma.

Ako je bil mojster ali pomočnik na sumu kakega ne-poštenega ali obrtu škodljivega dejanja, ni smel soditi več ceh, nego samo sodnik. Državna oblast si je pridržala celo pravico odločevati, ali smejo mojstri kakemu učencu zabraniti vstop v delo ali nadaljevanje pouka; če je državna uprava zahtevala, ga je eden ali drugi mojster moral sprejeti za učenca.

V onih malih zadevah, v katerih so smeli cehi še sami odločevati, je pa bil dovoljen priziv na državno oblast, ki je zadevo preiskala in končno odločila.

Samo male notranje obrtne zadeve, neznatne prestopke, so sodili cehi še sami n. pr. izostajanje od kvaternih maš, od pogrebov mojstrov in pomočnikov, od cehovih zborovanj, izostajanje od dela ob ponedeljkih in take in enake malenkosti, za katere se pa ni smela izreči večja kazen nego 2 goldinarja.

Tudi s svojim premoženjem cehi niso smeli razpolagati po svoji volji.

Premoženje se je stekalo iz rednih doneskov mojstrov in pomočnikov, iz pristojbin pri sprejemu učencev, pri povišanju letih v pomočnike, iz kazni itd. Zahtevati so se smeli samo v zakonu utemeljeni doneski in denar se je smel porabiti samo za zakonito določene potrebe, to je za verske, dobrodelne in cehovne potrebe, n. pr. za maše, za pogrebe, za podpore starim in onemoglim ali bolnim mojstrom, pomočnikom in učencem, za pisarniške potrebščine cehov, za prenočišča popotujočih pomočnikov itd.

Pod Marijo Terezijo je vlada čimdalje bolj zatirala cehe in pospeševala prosto izvrševanje obrtov.

To se je najprej pojavilo s tem, da se je posameznikom dovoljevalo izvrševanje cehovnih obrtov, ne da bi si bili pridobili v cehu mojstrske pravice.

Take in enake odredbe državne uprave so nekdanji samodržni značaj cehov polagoma popolnoma podkopale in zatrle.

Izjeme necehovnih obrti so postajale vedno pogostejše, s časom so se nekateri cehi popolnoma razpustili, in tako so nastali necehovni prosti obrti, ki so bili ali popolnoma prosti, tako da jih je smel izvrševati vsakdo, kdor je hotel, ali pa samo necehovni v ožjem pomenu; za izvrševanje teh je bilo treba oblastvenega dovoljenja, to je koncesije.

Slednjič se je storil velikanski korak, da so se oprostile cehovnih spon vse tovarne, najsi so izdelovale tudi izdelke cehovnih obrtov, in vse proste umetnosti.

Nekateri obrti zaradi tega niso bili popolnoma prosti ter so morali dobiti koncesijo, ker jih je bilo treba iz policijskih (n. pr. gostilne) ali narodnogospodarskih (lekarne) ozirov nadzorovati.

Uprava necehovnih obrtov, to je razmerje med mojstri, pomočniki in učenci itd., je bila kajpada drugačna nego v cehih in kratko povedano mnogo prostejša; obrtniki so bili v izvrševanju svojega dela mnogo samostojnejši in država si je pridržala samo nadzorstvo.

Eden izmed najvažnejših korakov uprave je bil ta, da je prostim obrtom prištedla tudi tovarne.

Tovarna pa je bil v tedanjem zmislu vsak rokodelski obrt, ki se je izvrševal v večjem obsegu nego je bilo običajno pri mojstrih rokodelcih; kateri obrat je bil tovarna ali ne, je razsodilo oblastvo.

Tovarne so pa bile zopet dvojne vrste: navadne tovarne in deželne tovarne.

Navadne tovarne so bili obrti izvrševani v večjem obsegu, bile so proste vseh cehovnih spon in so smele imeti vse vrste pomožnih delavcev, vendar so morale učence pri tistem cehu sprejemati, h kateremu bi spadale po kakovosti izdelkov.

Deželne tovarne so bile pa posebno velika in imenitna podjetja, z mnogimi delavci, velikim kapitalom itd. Imele so posebne pravice in posebno državno varstvo.

Prosti obrti so bili pa taki, katere je smel vsakdo brez oblastvenega dovoljenja, brez mojstrskega dela in brez preiskave o osebni zmožnosti izvrševati, v katerem kraju je le hotel. Tak obrt je bilo treba le naznaniti in ako je bila obrtnemu davku podvržena, vzeti „patent“ to je plačevati davek.

Za proste obrte je pa uprava proglasila one obrti, pri katerih zahteva korist ljudstva neomejeno konkurenco, na primer trgovina s surovinami in jestvinami vsake vrste, s predivom, platnom, kožami itd., potem one panoge trgovstva, katere niso imele sploh večjega pomena in obsega, n. pr. s peskom, žaganjem.

Koncesija pa se je zahtevala za veletrgovino, kramarijo in krošnjarstvo.

Pogoji, na katere se je vezala podelitev samostojnih obrtnih pravic, so bili dvojne vrste: osebnega in stvarnega značaja.

Prvi se nanašajo na starost, spol, nramnost, značaj, znanje in državljanstvo, drugi pa so bili dokaz zadostnega premoženja za izvrševanje itd.

Na tem mestu nam ne kaže navajati mnogoštevilnih omejitev, katerim so bili podvrženi mladoletni, ženske itd. in raznovrstne pogoje, ki so se stavili glede na nramnost prosilcev za kak na koncesijo navezan obrt, poudarjati pa moramo velevažno zahtevo državne uprave, ki je obstojala v tem, da je moral vsakdo, ki je hotel izvrševati kak ne popolnoma prost obrt, doprinesiti dokaz potrebnega znanja in praktične izvežbanosti.

Zahtevalo se je še vedno gotovo število učnih let, zahtevalo se je, da je moral prosilec nekaj časa služiti kot pomočnik in da je izvršil kako mojstrsko delo.

Kdor je n. pr. hotel dobiti koncesijo za izvrševanje veletrgovine, se je moral izkazati, da je najmanj 10 let služil v veletrgovini ali tovarni. Samo pri osebah višje teoretične izobrazbe, pri sinovih veletržcev in pri premožnih inozemcih, ki so imeli že v drugih krajih veletrgovine, so se dovoljevale izjeme.

Pri nekaterih obrtih se je pa tudi zahteval izkaz zadostnega premoženja. To so bili taki obrti, ki so morali v interesu občinstva imeti vedno večjo zalogo n. pr. mlinarji, peki, mesarji itd., nadalje taki, pri katerih se je bilo bati nevarnih kreditnih operacij itd.

Res je, da je bilo še koncem osemnajstega stoletja pod cesarjem Jožefom II. število obrtnikov nekaterih vrst omejeno — osobito število nekaterih vrst rokodelcev — toda pri določitvi tega števila ni bilo več merodajno varstvo dobička teh obrtnikov, temveč je bila merodajna potreba občinstva.

Ta ozir na potrebo občinstva je bil velik napredek v državni upravi.

Kljub tem pravilnim načelom državne uprave, kljub večkrat izrečno poudarjeni in pripoznani koristi in potrebi prostega tekmovanja so se vendar še ohranila določila, ki se s temi načeli nikakor ne strinjajo.

Tako so morali ustanovitelji velikih takozvanih deželnih tovarn izkazati zadostno premoženje. Tudi ni smel nihče imeti v enem kraju dve prodajalni, da ne bi mogel kak imovit trgovec z ustanovitvijo mnogih filijalk izpodriniti konkurenco in monopolizirati cene.

Toda to so bili le ostanki iz prejšnjih časov; v obče pa je bila uglajena pot in so bila že uveljavljena skoro vsa načela še danes z nekaterimi izpremembami veljavnega obrtnega reda od 20. decembra 1859. leta, ki je odstranil tudi zadnje sledove nekdanje tako cvetoče cehovne organizacije.

Važne razsodbe obrtnih sodišč.

LV.

Dogovor, da sme delodajalec delavsko razmerje razdreti brez odpovedi, delavec pa le če poprej poda odpoved, je dopusten in veljaven.

LVI.

Tudi pomožni delavec, ki dela proti akordni plači, ni upravičen, delo na nedopusten način zapustiti. Odpust iz tega vzroka je upravičen.

LVII.

Ako se pomožni delavec brani delati one ure čez čas, ki so oblastveno odobrene in delavcem primerno razglašene, znači to toliko, kakor bi bil delo neupravičeno zapustil in je to zadosten vzrok za odpust v zmislu § 82. črka f obrtnega reda.

LVIII.

Pri vsprejemu določen dogovor „delo gre od sobote do sobote“ pomeni toliko, da vsak del službeno razmerje lahko razdre vsako soboto brez odpovedi.

LIX.

Dogovor, da se plača pomožnega delavca vzame kot plačilo dolga kakega drugega, je ničev in neveljaven.

LX.

Ako delavec v zlic opetovanemu pozivu delodajalca, naj prinese delavsko knjižico, tega vseeno ne stori, je to zadosten povod za odpust.

LXI.

Pljučne jetike ni smatrati za strašilno bolezen. (§ 82 črka h o r.) Če se je pozval delavec že po odpustu naj dela še nadalje do preteka odpovedanega roka je tak poziv brez pomena.

Tožnik F. J. izjavlja, da je dne 7. sept. 1899. leta vstopil pri tožencu H. B. kot mizarški pomočnik v službo za tedensko mezdo 10 gld., ne da bi se bila dogovorila glede odpovedi. Dne 23. septembra 1899. l. je bil brez vzroka odpuščen, zategadelj zahteva zakonito odškodnino v nzesku 20 gld.

Toženec prizna tožnikove dejanske navedbe za resnične, toda trdi, da tožnik ni bil brez vzroka odpuščen, ker ima plučno jetiko, ki ni le gnusna in strašilna bolezen, ampak tudi provzročila, da je delavec nezmožen za dogovorjeno delo.

Dalje trdi toženec, da je tožniku, ko je zahteval, da se je držati odpovednega roka, takoj dovolil, naj opravlja svoje delo, dokler ne poteče odpovedni rok; tožnik pa je tedaj zavrnil ponudbo.

Tožbenemu zahtevku se je ugodilo.

Razlogi: Premotrivajoč, ali se more v tem primeru govoriti o vzrokih za takojšnji odpust po § 82., črkah *b* in *h* o. r. je sodišče uvaževalo, da se bolezn, o kateri je govor, sploh in posebno v začetnem stadiju, kakor se je konstatiral pri tožniku, ne more prisoditi lastnost „strašilne“ bolezn, kakršne so le take bolezn, ki imajo vidne, gnus vzbujajoče znake ali pa so zelo nalezljive; bolezen na pljučih je v tem slučaju sicer provzročila, da je pešala delavna moč, nikakor pa ni bila nje posledica „nezmožnost za delo“. Sploh pa bolezen ne more provzročiti nezmožnosti v smislu § 82., črke *b* o. r., ker § 82., črka *h* o. r. posebej skrbi za slučaj, če je kdo po nezadolženi bolezn postal nezmožen za delo. Taka bolezen je šele tedaj, če traja čez 4 tedne, vzrok za takojšnji odpust; v pričujočem primeru torej ni bilo zakonitih vzrokov za odpust; kakor je trdil toženec.

Pa tudi na daljni ugovor, da tožnik sam ni hotel sprejeti dovoljenega 14dnevnega odpovednega roka in da je s tem izgubil pravico do odškodnine, se ni bilo ozirati, ker je po izjavi pričë E. H. dokazano, da je toženec ponudil odpovedni rok šele takrat, ko je bil tožnik po odpustitvi in vročitvi delavskih bukvic zahteval, naj se mu izplača mezda za 14dnevni odpovedni rok, torej v času, ko je bilo pogodbeno razmerje definitivno razvezano in je tožnik lahko poljubno predlog sprejel ali odklonil.

LXII.

Pomožni delavec, katerega je službodajalec razžalil s psovki in očitanjem kazni, katero je bil prestal, je upravičen razvezati delovno razmerje. Te pravice tudi ne izgubi, če se je zavračaje čast žaleče napade, vedel sicer nespodobno, toda ne hudo razžaljivo. (§§ 82., črka *g*, 82. *a*, črka *b* in 84. o. r.)

Tožnik (knjigovezni pomočnik) je prišel v zadnjih osmih dneh odpovednega roka v prepir s svojim mojstrom, kateri ga je pri tej priliki pred pričami psoval z besedami „pritepenec, ušivi knjigovezni pomočnik, svinja“ i. e. in mu očital kazen, katero je že bil prestal pri sodišču. Zategadelj je takoj izstopil in tožil na odškodnino mezde za ostali odpovedni rok. Toženec je predlagal, da se tožba zavrne, ugovarjajoč, da je tožnik razgrajal, ob mizo tolkel in ga zmerjal. Priča R. P. je izpovedal, da je tožnik od navedenih psovok razjarjen, udaril ob mizo in odgovoril: „Vi boste morda še tudi uši iskali!“

Toženec je bil obsojen na povračilo mezde za ostali odpovedni rok.

Razlogi: Toženec je s tem, da je pred pričami psoval tožnika in mu očital že prestano kazen, nedvojbeno zagrešil težko razžaljenje časti proti tožniku. Tožnik je bil torej upravičen, zapustiti delo še pred pretekom odpovednega roka (§ 82. *a*, črka *b* o. r.) in zahtevati povračilo mezde za ostali odpovedni rok. (§ 84. o. r.)

Te pravice nikakor ni izgubil s tem, da se je tudi sam vedel na žaljiv način proti mojstru, kajti po izvedbi pričë R. P. je tožnikovo postopanje smatrati za prenagljen odpor proti razžaljivim napadom toženca, ne pa za težko razžaljenje časti toženca, katero bi tega upravičevalo v odpust.

LXIII.

Po odpustitvi brez vzroka ni delavec več zavezan, odzvati se pozivu delodajalca, naj ostane za čas odpovednega roka še pri svojem delu.

Kakor je tožnik A. M. resnično izpovedal, je on delal kot zidarski pomočnik pri tožencu A. K. za tedensko mezdo 10 gld. 80 kr., ker pa je bil dne 9. septembra 1899. l. brez odpovedi in brez vzroka odpuščen, zahteva povračilo za 14dnevni odpovedni rok.

Toženec je izjavil, da je tožnika pozval, naj dela še 14 dni, česar pa ta ni hotel storiti.

Tožbenemu zahtevku se je ugodilo.

Razlogi: Z izjavo pričë K. P. je dokazano, da je bil tožnik v soboto brez odpovedi odpuščen in se mu je šele v ponedeljek, ko je prišel po delavske bukvice, reklo, da lahko še 14 dni dela. Ob tem času je bilo pa delovno razmerje že razvezano in tožnik zategadelj ni bil več obvezan ugoditi pozivu. Ker se torej delodajalec ni držal odpovedanega roka, je imel tožnik pravico, ker ni bilo drugega dogovora, zahtevati povračila za 14dnevni odpovedni rok po §§ 77. in 84. o. r. Tožbenemu zahtevku se je torej moralo ugoditi.

Poziv!

Bolniška blagajna mojstrov deželne zveze kranjskih obrtnih zadrug v Ljubljani. Mestni magistrat ljubljanski je z razpisom z dué 30. maja 1906 odobril sklep „Deželne zadruge brivcev, frizerjev in lasničarjev v Ljubljani“, da pristopijo vsi zadrugi člani obligatorično k bolniški blagajni. Načelstvo bolniške blagajne je dosedaj čakalo tega sklepa, da je pri ustanovitvi blagajne vsaj ena zadruga, ki je obligatorično pristopila k blagajni. Deželna zadruga brivcev šteje 84 članov, nad 30 članov se je prostovoljno oglasilo, toraj s številom 113 članov lahko bolniška blagajna prične svoje delovanje. Načelstvo bode čimprej sklicalo ustanovni občni zbor, ter bo blagajna s 1. julijem pričela poslovati. Obrtniki, ki želé pristopiti k blagajni kot član, naj svoj pristop čimprej naznanijo, kakor razred zavarovanja, v katerega želijo pristopiti. Vsa natančna pojasnila glede pristopa so razvidna iz člankov v prvi in drugi številki „Slovenskega Obrtnika“. Želeti je le, da obrtniki v mnogobrojnem številu pristopijo k blagajni, ker le tedaj je mogoče blagajni dobro uspevati. Obrtniki! Poslužite se prilike, ki se vam nudi in pristopite k neobhodno potrebni bolniški blagajni, da s tem zavarujete v slučaju bolezn sebe in svojo družino.

Obrtne zadruge se pa tem potom opetovano pozivlje, da svoje člane poučë o potrebi bolniške blagajne in načelstva obrtnih zadrug naj delujejo na to, da se pri občnih zbora stori sklep, da zadruge obligatorično z vsemi člani pristopijo k bolniški blagajni in da se za zadruge zunaj mesta Ljubljane ustanove podružnice. Načelstvo bolniške blagajne pričakuje ravno od obrtnih zadrug pomoč na ta način, da vse delavne zadruge obligatorično pristopijo k blagajni, ali če to ni mogoče, da vsaj agitirajo za prosto-

voljni pristop pri svojih članih. Bolniška blagajna ima že sedaj precej stroškov za razne tiskovine, to je za članovne in druge potrebne blagajniške knjige. Pričakujemo sicer nekaj državne podpore in pa od trgovske in obrtne zbornice; ali prva dolžnost je le, da obrtniki sami, za katere v korist je bolniška blagajna ustanovljena, vsestransko podpirajo blagajno, da ji bo mogoče uspevati. Načelstvo pričakuje, da naznani do 1. julija mnogo obrtnikov svoj pristop in sicer na naslov Engelbert Franchetti v Ljubljani, Sodnijske ulice št. 2.

Naši dopisi.

Iz Mokronoga. Občni zbor zadruga prostih, dopuščenih in rokodelskih obrtov v Mokronogu se je vršil dne 10. junija t. l. Izmed približno 200 združnih članov se je udeležilo zborovanja 18 rokodelcev. Ker je bil občni zbor že v drugo sklican, je bil seveda sklepčen. Prva točka dnevnega reda: pregled računov, rešila se je v tem zmislu, da so se izvolili trije odborniki kot pregledovalci računov, ki naj v kolikor mogoče kratkem času pregledajo račune ter natanko poizvedo, koliko obrtnih učencev se je tekom zadnjih 5 let oprostilo. Druga točka dnevnega reda t. j. volitev odbora se pa ni rešila, ampak se je sklenilo, naj pregledovalci računov, ko dovrše svoje delo, skličejo zopet občni zbor, poročajo v kakšnem stanu so račune našli in istodobno razpišejo volitev odbora. Ker posameznih predlogov ni bilo, se je občni zbor zaključil. Nekaj zavednejših se je pa zbralo nato v gostilni g. Bl. Menževlja, kjer so se zavezali drug drugemu s častno besedo, delovati na to, da prebudé izmed spečih obrtnikov vsaj rokodelce, ter da bodo delovali na to, da se tudi dosedaj brezbrizna Dolenjska zgane ter pomete smeti izpred svojega praga.

Iz Litije. Dragi „Slovenski Obrtnik“! V zadnji Tvoji številki v poročilu o seji trgovske in obrtniške zbornice sem čital, da je g. zborn. svetnik Kregar stavil prav umesten predlog, naj se vsakemu židu zabrani prihod na ljubljanske sejme. Zelo odobravam to dobro misel, kajti židje škodujejo jako veliko domačim obrtnikom, pa tudi kupujočemu občinstvu, ker dobi od njih ničvredno blago. Zato smo obrtniki prav hvaležni, da se je sprožila ta misel in Bog daj tudi, da bi se zakonitim potom uvedla prepoved zoper žide in druge take pijavke, ki prihajajo na naše sejme ter nam delajo konkurenco, bodisi s kupčijskim blagom ali pa z obrtniški izdelki. —na.

Zadruga gostilničarjev, kavarnarjev itd. je imela danes v svojih prostorih Gradišče št. 7 otvoritveno sejo povodom pričetka poslovanja svoje novo ustanovljene bolniške blagajne. Gospod predsednik Tosti je v lepih besedah pozdravil navzoče gospode odbornike izražajoč svoje veselje, da se je vendar uresničila želja po tej prepotrebni inštituciji, ker dasi vlada skrbi skoraj za vsako živalico, le skrbi za gospodarja, kateri danes ali jutri onemore, nima nobene, primorani smo toraj na lastno složno samopomoč, prosi gospode odbornike na združeno in požrtvovalno sodelovanje, ker v slogi je moč. Predstavi društvenega zdravnika g. dr. Rusa in blagajnika g. Pintarja. Gospod zdravnik bo ordiniral za člane od 7. do 8. ure zjutraj in od 1. do 3. ure popoldne. Kot zadržno lekarno se določí lekarno g. Trnkoczyja. Po raznih posvetovanjih zaključí predsednik sejo z željo, naj bi zadržna bolniška blagajna delovala na tolažbo in pomoč podpore iskajočim srečno in blagosloveno še poznim in poznim rodovom.

Obrtniške vesti.

Javni protestni shod v Idriji, ki se je vršil 27. maja v gorenjih prostorih Frana Didiča proti neprimernemu zvišanju pridobninskega davka, je bil kot tak še precej dobro obiskan. Načelnik zadruga, ki je shod sklicala, pozdravi navzoče, ter da besedo g. J. Novaku, občinskemu tajniku, ki je natanko in široko razlagal davčne in obrtne postave, in kako vlada samovoljno določuje svote davka, in kako se obrtniki malo brigajo, kadar prejmejo nove plačilne naloge,

da še niti ne pogledajo ne, kako jim je odmerjen davčni postavek ter je tudi navedel, kakšnih umazanih sredstev se poslužujejo obrtni nadzorniki, da svoj namen dosežejo, kadar uradno zaslišijo davkoplačevalce, da jim lažje večje davknalože. Priporočal je, da bi se vsaj v prihodnje bolj zanimali za take stvari.

Za tem dobi besedo gospod dekan in deželni poslanec Arko, ki dokazuje, da vlada že odjenja pri davku, ako se ji stvarni vzroki navedejo ter pravi, da so največ krivi cenilci, ki včasih brezvestno cenijo, posebno še svoje politične nasprotnike. Navzoči vprašajo, kdo so ti, toda na shodu ni bilo nobenega, ker so se bali, ako bi bili klicani na odgovor.

Tretji govornik se priglasi g. A. Kristan, ki kritikuje shod, da to ni nikak protestni shod, ter prosi, da se prebere resolucija. Ko resolucijo sliši, reče: Vi niste prav nič pomislili, ko ste resolucijo sestavljali. V resoluciji bi morali navesti, da ste sami krivi take mizerije, ker niste organizirani, ker ste preveč leni, da ne greste med ljudi.

Na to mu odgovarja knjigovez g. Ciniburk. Govornik priporoča predlagano resolucijo, za tako pa, kot je g. Kristan predlagal, pravi, da ne bomo še danes glasovali, ker tudi soc. demokrati še niso nobene take zdaj poslali, ter da se počaka, da bodo oni prej na svojih shodih v tem smislu tako odposlali.

Trgovec g. Treven pové, da se je včasih čudil, da je bil tako hitro višje obdačen in da je to šele potem izvedel, ko je postal župan, kajti davčna oblast je večinoma le od občine zahtevala informacije.

Konečno se oglasi k besedi čevljar g. Kerševan. Ta pozivlje obrtnike k stanovski organizaciji ter pravi, da si bomo mogli le sami pomagati, ker gospodom poslancem pridemo le takrat pred oči, kadar so volitve pred durmi. Ko so pa končane, se pa toliko zmenijo za obrtnike, kakor da bi jih ne bilo na svetu.

Gospodje ministri imajo v državnem zboru same sladke predloge za obrtnike, na drugi strani pa s pomočjo davčnih komisarjev pritiskajo z davki na uboge obrtnike tako, da se že skoro ne bode izplačalo obrt imeti in sploh delati ne. Znano vam je, tovariši, kako se moramo truditi, da izvršimo za en goldinar dela, pri katerem imamo komaj 15 krajcarjev zaslužka. Naš ljubeznjivi davčni komisar pa, kateri je seveda z vsem dobro preskrbljen, nam pa odmeri davka, kakor bi zaslužili 90 procentov.

Konečno se je grajalo tudi tiste može, ki sedijo v davčni komisiji, zakaj tako nalogo prevzamejo, katere niso zmožni opravljati. Ako bi bili kaj vredni in če bi razumeli svoj poklic, bi ne pustili tega, da se nam kar za polovica zviša davčni postavek. Na drugem shodu bomo s temi možmi drugače obračunali in pri vsaki priložnosti bomo zahtevali od vas pojasnila. Ako niste kos svojemu poklicu, pa odstopite.

K zaključku shoda se je predlagala naslednja resolucija in sklenilo, da se odpošlje na sl. c. kr. deželno vlado.

Resolucija se glasi: Javni shod obrtnikov idrijskega okraja dne 27. maja protestuje proti neopravičeni razdelitvi pridobninskega davka, ki je posledica samovoljnega postopanja davčnooblastvenih organov, neupoštevanja skrajno neugodnih razmer malega obrta, kakor tudi ne mnenja članov pridobninske komisije. Izraža se želja, da vlada pri imenovanju članov pridobninske komisije vpošteva okraje, ki nimajo izvoljenih članov in naj imenovanje izvrši na predlog rokodelske zadruga dotičnega okraja;

nalaga v dolžnost tako izvoljenim, kakor imenovanim članom pridobninske komisije, da odločno in z vso vneto varujejo napram vladnim organom koristi malega obrta, kateremu že zakon sam dovoljuje primerne olajšave v § 3 in 5 zakona z dne 25. oktobra 1896, drž. zak. št. 220.

Razstava vajenskih del na Bledu. Županstvo Boh. Bistrica je dovolilo za razstavo vajenskih del na Bledu K 20, „Hranilnica in posojilnica“ v Gorjah znesek K 20, ter obrtniška in trgovska zbornica v Ljubljani K 50 podpore.

Kavcije, položene od strank, ki prejemale davka prosti bencin za obrtne namene ter obratno snov pri motorskih kolesih in avtomobilih, bode finančna uprava vsem prizadetim strankam uradno vrnila, ne da bi bilo treba stranki za to prositi, in sicer še le s potekom one letne dobe, za katero je bilo izdano dovoljenje. To zategadelj, ker je po poteku dovolilne dobe napraviti obračun med stranko in fi-

nančnimi organi in konstatirati, ali tekom dovolilne dobe niso bile prikrajšane pravice finančnega erarja. Pri tem je opomniti, da bode strankam, ki potrebujejo 100 ali več meterskih stotov davka prostega bencina tudi v naprej polagati kavnice.

Odlikovana obrtnika. Gospod Ivan Demšar, kovač in izdelovalec vozov na Marije Terezije cesti v Ljubljani, je dobil na pomladanski razstavi na Dunaju za dva razstavljeni voza zlato kolajno in diplomu. — Na dunajski „Alg. Frühjahrs-Ausstellung“ je dobil veliko zlato kolajno gospod Franjo Koncilja, čevljarji mojster in lastnik I. opatijske trgovine s čevlji v Opatiji. Gospod Koncilja je rojen v Šiški in je med opatijskimi Hrvati in Slovenci zelo priljubljen.

Povišanje poštne pristojbine. Poština pri lokalnih pismih se zviša od 6 na 10 v., ravnotako aviso in dostavljanje pristojbine pri denarnih nakaznicah itd. Za blankete telegramov se namerava računati po 2 v, dostavnina brzojavk bo pa znašala 10 v. Tudi telefonski abonement bo dražji, zato se pa vpelje pol in četrtletni abonement.

Zadružne vesti.

Posredovalnica gostilničarjev in kavarnarjev v Ljubljani je meseca maja posredovala v 48 slučajih. Službo so dobili 1 marker, 2 natakarja, 8 natakaric, 4 kuharice, 2 kavarjniška služabnika, 4 hotelski in restavracijski služabniki, 6 hišenj in 10 dekel in slug. Službo dobé še natakarice, natakarji, kuharice, hišne, pestunje, hlapci in dekle. Posredovalnica posreduje brezplačno za delojemalce. Oni na deželi naj pisмено vprašajo in priložijo znamke za 10 h.

Vprašanja in odgovori.

4. Vprašanje: Sem najemnik prodajalne za dobo 2 do 3 let. Pogodba se je sklenila ustmeno pred pričami. Ker mi kaže izguba, bi rad opustil trgovino. Ali smem svojevoljno to storiti, kadar hočem? Ali mi je plačati najemnino in za koliko časa? Doslej sem jo plačeval vsako četrtletje.

I. K. v R.

Odgovor: Ako ste sklenili pogodbo pred pričami za gotovo vrsto let, se je morate držati in ne morete poprej opustiti trgovine, dokler ne poteče pogodbeni doba. Ako pa to storite, morate najemnino plačati za vso pogojeno dobo. Ako se niste pogodili, koliko časa traja najemščina in ako se tudi glede odpovednega roka niste ničesar gotovega domenili, potem lahko odpoveste na četrta leta, toda le ob četrtletnih odpovednih rokih, ob katerih ste navadno plačali najemnino. Za odpovedno četrtletje morate to tudi plačati.

5. Vprašanje. Ako sodišče vsled tožbe sklène, da se zaslišijo izvedenci, bi prosil, koliko stane en izvedenec in koliko dva in kdo določi izvedence, sodišče ali stranke. —na.

Odgovor. Koliko računajo izvedenci, Vam ne moremo povedati, ker je to odvisno od tega, kakšen je sporni predmet, za katerega je treba izvedence, dalje koliko časa zamudi izvedenec in ako je ta v dotičnem kraju ali drugod. Izvedence določi sodišče, predlagajo jih pa lahko stranke.

Posredovalnica „Slovenskega obrtnika“

Priobčevanje oglasov in ponudb za delo v tej rubriki je za naročnike lista brezplačno. Nenaročniki plačajo za enkratno objavo: Samostojni obrtniki 80 v, pomočniki in vajenci 50 v, kateri znesek je vnaprej poslati. — Naznanila sprejema upravništvo „Slovenskega obrtnika“.

Posredovalnica dež. zadruga brivcev, frizerjev in lasničarjev v Ljubljani je pri načelniku gosp. Mate Valentiču, Selenburgove ulice. — Pristojbina za člane: 40 v, za nečlane 1 K. Pomočniki so pristojbine prosti.

Posredovalnica zadruga gostilničarjev in kavarnarjev je na Starem trgu št. 19 v Ljubljani. — Oglase sprejema istotam zadruga načelnik g. Iv. Tosti.

Zahvala.

Podpisana tem potom izrekam zahvalo odboru „Bolniške blagajne mojstrov“ v Ljubljani, kateri mi je takoj in kulantno po smrti mojega soproga g. Teodora Novotnija izplačal določeno svoto za pogrebščino ter mi še posebno naklonil znatno podporo. Zato priporočam vsakemu samostojnemu mojstru to edino koristno in kulantno bolniško blagajno.

Terezija Novotny

slaščičarica.

Dobre idoča

Kovačnica, konj in voz se želi kupiti.

Poizve se pri **M. Žumer** v Železnikih (Gorenjsko).

Pozor, sedaj je priložnost!

Proda se takoj dobro idoča brivnica

brez konkurence za 400 kron.

Kje, pove upravništvo „Slovenskega obrtnika“.

Mizarski učenec

se sprejme pr Antonu Lekše, mizarskem mojstru v Mozirju na Štajerskem pod navadnimi pogoji.

Hiša v Ljubljani

, v kateri se nahaja dobro idoča **gostilna** kakor tudi velik hlev, proda se takoj. Več poizve se v upravništvu „Slovenskega obrtnika“.

Pozor! Čevljarji Pozor!

Surovinsko društvo

čevljarjske obrtne zadruga

v Ljubljani, Sv. Petra nasip 7

priporoča svojo bogato zalogo vseh

čevljarjskih potrebščin.

Rupujte edino le v surovinskem društvu

in prepričali se bode te o dobrem blagu in nizki ceni. **Držite se gesla: Svoji k svojim!**

Prodajalna je na

6 **Sv. Petra nasipu v Ljubljani.**

Lepa priložnostna darila!

Krasna darila ✕ ✕

za razne prilike:

ure, verižice, zapestnice,
najrazličnejšo

zlatnino in srebrnino

sploh, tudi v modernem, secesijoni-
stičnem slogu, po najnižjih cenah pri-
poroča p. n. občinstvu

Fran Čuden

urar in trgovec v Ljubljani, Prešernove ulice.
Filijalka: Mestni trg. 7

Nov ceniki tudi po pošti brezplačno.

POZOR! Prva slovenska zaloga
zobotrebcev.

Lastnik: Josip Plankar, Dolenjska cesta 53.

Cenjeni gostil- ničarji se opo- zarjajo, da je to edina sloven- ska tvrdka.	100 butarc	K 1:20	Odiemalcem, kateri naročé večje števillo, primeren po- pust.
	"	" 1:80	
	"	" 2:60	
	"	" 3:20	
	"	" 5:20	
Cene nizke. — Postrežba točna.			

7

Ivan Sirk klavec in prekajevalec mesa v Ljubljani
Poljanska cesta 7, prodaja na drobno v Šol. drevoredu

priporoča p. n. občinstvu, sosebno gg. gostilničarjem svoje izbrano
prekajeno in okusno prašičje meso. — Jako fine klobase,
izborna šunka in drugo vedno sveže, v stroko spadajoče blago
vsak dan na razpolago. — Pošilja se tudi po pošti. 8

Prva dolenska

tvornica lončenih peči

Iv. Appe v Kandiji

pri Novem mestu

priporoča sl. občinstvu in častiti duhovščini
svojo bogato zalogo 7

lončenih peči in štedilnikov

za stanovališča, šole, župnišča, gostilne in večje
dvorane. Trpežnost peči proti vročini in nespremen-
ljivost barve odlikujeta izdelke te tvrdke pred vsa-
kimi drugimi.

Jamstvo zagotovljeno, postrežba
poštena, cene nizke.

Tvrdka

ČEŠNIK & MILAVEC

Špitalske ulice v Ljubljani Lingarjeve ulice

priporoča slavn. občinstvu

izvanredno lepo svojo zalogo

suknenega, modnega

manufakturnega blaga

po najnižji ceni. 12-7

!! Postrežba strogo solidna !!

Ustanovljeno leta 1852.

Milko Krapeš, urar
v Ljubljani,

Jurčičev trg štev. 3, pri železnem mostu

priporoča svojo bogato zalogo

zlatih, srebrnih, tula- in nikelnastih
ur, verižic, stenskih in nihalnih ur, uhanov in prstanov

Kupuje in zamenjava staro zlato in srebro.

Gosp. urarjem v mestu in na deželi priporočam izredno
veliko svojo **zalogo furnitur.**

Glavno zastopstvo za Kranjsko **zaloge strun za**
nihalne ure v vseh dolžinah in debelostih. 24-8

Cenik tiskovin

za vodstvo obrtnih zadrug. 22

Izdala deželna zveza kranjskih obrtnih zadrug.

Založila tiskarna **J. Blasnika nasledniki v Ljubljani, Breg 12.**
Obr. 1. **Učna pogodba** 10 kom. 20 v. Obr. 2. **Knjiga zadružnih**
dohodkov 10 kom. 60 v. Obr. 3. **Knjiga zadružnih stroškov**
10 kom. 60 v. Obr. 4. **Zapisnik pomočnikov** 10 kom. 60 v. Obr. 5.
Zapisnik zadružnih članov 10 kom. 60 v. Obr. 6. **Zadružnih**
vajencev 10 kom. 60 v. **Pobotnice**, blok à 100 listov 1 blok 80. v

Matko Malovič

mizar v Novem mestu

se priporoča slavnemu občinstvu v izvršitev poljubnih

v mizarstvo stroko spadajočih del

katera izdeluje mehaničnim načinom v najraznovrstnejšem poljubnem slogu solidno in poceni.

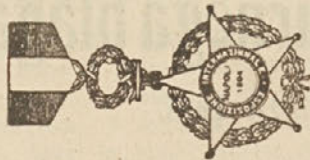
7

Ivan Kregar

v Ljubljani, Poljanska cesta 15

izdeluje predmete iz bronca, poniklja, posrebri in pozlati stare stvari.

8

Stavbeno, umetno in konštruktorsko ključavničarstvo.

Hidravlične vidre in sesalke

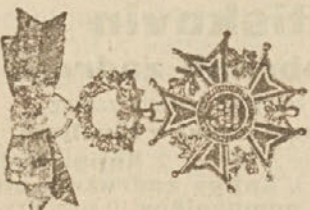
Josip Weibl

J. Spreitzerja nasl. Ljubljana, Slomškove ulice 4

priporoča se slavnemu občinstvu in prečistiti duhovščini v izdelovanje v to stroko spadajočih predmetov: žično omrežje na stroj, obhajilne mize, ograje na mirnodvoru, obmejno omrežje, vežna vrata, balkoni, verande, stolpne križje, štedilnike, strelovode, železna okna, železne stole itd.

Specijaliteti: valjni zastori in solinčne plahče po najnovejšem sistemu s samodvigalnimi oporami brez vijakov

8

Prodaja na debelo in drobno!

Čeniki zastonj in franko!

Čeniki zastonj in franko!

Ustanovljeno leta 1852.

**Priznано najboljšo in najizdatnejšo
oljnate barve**

firnež, edino le iz kranjskega lanenega olja, in

**najfinejše lake
angleške, za vozove, kočije itd.**

barve za umetnike,
fine oljnate barve za študije dr. Schönfelda;

akvarelne barve, trde in tekoče;

tempera-barve v tubah za umetnike in šolo,

pastelne barve, raznobarvne tinte, tuše in barve za obreze knjig, bronce, slikarsko platno in papir, palete, škatle za študije, čopiče za umetnike, slikarje, cerkva in sob, pleskarje in mizarje

najnovejše slikarske vzorce, prodaja in ima v zalogi:

Adolf Hauptmann

Prva tovarna oljnatih barv, firnežev, lakov in steklarskega kleja.

Največja zaloga mavca (gips), karbolinaja, kleja za mizarje, hišnih fasadnih barv za apno in najboljših čopičev za zidarje in vsako obrt.

Zahtevajte cenike!

L. MIKUSCH

tovarna dežnikov in solnčnikov
v Ljubljani, Mestni trg števil. 15

priporoča svojo veliko zalogo

dežnikov in solnčnikov

priprošnih in elegantnejših. solidno, trpežno izdelanih

po najnižjih tovarniških cenah.

Prevleke in poprave izvršese dobro in poceni

Lepe prilikožnosti

naj ne zamudi, kdor hoče poceni kupiti

hišo v Črnomlju

na Glavnem trgu št. 18,

pripravno za vsako obrt in trgovino. Ker je v bližnji bodočnosti zasigurana gradnja železnice skozi Črnomelj, je upoštevati, da se more sedaj kupiti po ceni. — Pojasnila daje g. Davorin Frančič v Novem mestu.

Krojač

Fran Jeločnik

Ljubljana, Trubarjeve ulice 2

priporoča slav. občinstvu svojo

krojaško obrt.

Naročena dela izvršujejo se točno in ceno.

Panorama-Kosmorama

v Ljubljani, Dvorni trg 3
pod „Narodno kavarno“

Stalna razstava odlikovanih izvirnih slik na steklu. o Vsak teden nova serija. Potovanje po vsem svetu. Jako zanimivo in poučljivo za odrasle in mladino. Znamenitost prve vrste za slehernega. Elektr. razsvetljava.

Tovarna stolov**Franceta Švigeljna**

na Bregu, p. Borovnica, Kranjsko

izdeluje

vsakovrstne stole

od preprostih do najfinejših po najnižjih cenah brez konkurence.

Ilustrovani cenik pošlje se na zahtevo zastonj in franko.